

PREZIDENT MAKTABLARI TAJRIBASI ASOSIDA UMUMIY O'RTA TA'LIMDA O'QUVCHILAR TANQIDIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19189309>

Karimov Husniddin

Farg'ona viloyati pedagogik mahorat markazi metodisti,

Annotatsiya

Mazkur maqolada Prezident maktablarida qo'llanilayotgan ilg'or pedagogik yondashuvlar asosida umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quvchilarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Tadqiqot jarayonida Prezident maktablarida ta'lim jarayonini tashkil etish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rag'batlantiruvchi metod va texnologiyalar tahlil qilinib, ularni umumiy o'rta ta'lim maktablari sharoitiga moslashtirish imkoniyatlari ko'rib chiqildi. Maqolada muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, refleksiya va formativ baholash kabi usullarning samaradorligi asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari umumiy o'rta ta'lim muassasalarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: *tanqidiy fikrlash, Prezident maktablari, ilg'or tajriba, innovatsion ta'lim, muammoli ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv.*

Abstract

This article examines the issues of developing critical thinking skills of students in general secondary education institutions based on the advanced pedagogical practices applied in Presidential Schools. The study analyzes the organization of the educational process in Presidential Schools, as well as teaching methods and technologies that promote students' independent and analytical thinking. Particular attention is paid to the adaptation of problem-based learning, project-based learning, reflection, and formative assessment to the conditions of general education schools. The findings of the study are aimed at developing practical recommendations for enhancing critical thinking skills in general secondary education.

Keywords: *critical thinking, Presidential Schools, best practices, innovative education, problem-based learning, competency-based approach.*

KIRISH

Bugungi globallashtirish va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri – o'quvchilarda mustaqil, mantiqiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Zamonaviy jamiyat sharoitida bilimlarni yod olish emas, balki ularni tahlil qilish, solishtirish, baholash va real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, tanqidiy fikrlash umumiy o'rta ta'lim mazmunining ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaralmoqda.

So'nggi yillarda O'zbekiston ta'lim tizimida tashkil etilgan Prezident maktablari ilg'or xalqaro tajribalar asosida faoliyat yuritib, o'quvchilarning intellektual salohiyatini

rivojlantirishga yo'naltirilgan innovatsion ta'lim modeli bilan ajralib turadi. Ushbu maktablarda ta'lim jarayonining kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilishi, fanlararo integratsiya, muammoli vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar va formatif baholash tizimining joriy etilishi o'quvchilarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Biroq, mazkur ilg'or tajribalarni umumiy o'rta ta'lim muassasalariga samarali tatbiq etish masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Chunki umumiy o'rta ta'lim maktablarida an'anaviy o'qitish usullarining ustunligi, vaqt va resurslar cheklanganligi tanqidiy fikrlashni tizimli rivojlantirishga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli Prezident maktablari tajribasini o'rganish va uni umumiy ta'lim sharoitiga moslashtirish ilmiy-amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi – Prezident maktablarida qo'llanilayotgan ilg'or pedagogik tajribalar asosida umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quvchilarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

METODOLOGIYA

Tadqiqot jarayonida Prezident maktablarida ta'limni tashkil etish tajribasini o'rganishga qaratilgan tahliliy va empirik usullardan foydalanildi. Jumladan, pedagogik kuzatuv, hujjatlarni tahlil qilish, taqqoslash va umumlashtirish metodlari asosida o'quv jarayonida qo'llanilayotgan tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan yondashuvlar aniqlandi.

Shuningdek, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan o'qituvchilar bilan suhbatlar o'tkazilib, Prezident maktablaridagi ilg'or metodlarni amaliyotga joriy etish imkoniyatlari o'rganildi. Tadqiqotda muammoli vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar, loyiha faoliyati, bahs-munozara va refleksiya elementlarining o'quvchilarning fikrlash faolligiga ta'siri tahlil qilindi.

Olingan ma'lumotlar tahlili asosida umumiy ta'lim maktablari sharoitida qo'llash mumkin bo'lgan samarali metodik mexanizmlar ishlab chiqildi.

NATIJAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Prezident maktablarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish tizimli va uzviy yondashuv asosida amalga oshiriladi. Dars jarayonida ochiq savollar, muammoli vaziyatlar va real hayotiy topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning mustaqil qaror qabul qilish va dalillash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida mazkur tajribalarni joriy etish jarayonida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi muhim omil sifatida namoyon bo'ldi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, loyiha asosida o'qitish va formativ baholash elementlarini dars jarayoniga bosqichma-bosqich kiritish orqali o'quvchilarning tahliliy fikrlash darajasi sezilarli oshadi.

Shu bilan birga, Prezident maktablari tajribasini to'liq ko'chirish emas, balki uni umumiy o'rta ta'lim muassasalarida sharoitiga moslashtirish zarurligi aniqlandi. Dars yuklamasi, sinf tarkibi va moddiy-texnik imkoniyatlarni inobatga olgan holda moslashuvchan yondashuv samaraliroq natija beradi.

Mazkur tadqiqot Prezident maktablarida qo'llanilayotgan ilg'or pedagogik tajribalar umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quvchilarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini

rivojlantirishda muhim metodik manba bo'la olishini ilmiy asoslab berdi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Prezident maktablarida ta'lim jarayonining kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilishi, o'quvchilarni mustaqil tahlil qilishga, dalillangan xulosalar chiqarishga va muammoli vaziyatlarga yechim topishga yo'naltiradi.

Aniqlanishicha, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, bahs-munozara, refleksiya va formativ baholash kabi metodlar tizimli ravishda qo'llanilganda o'quvchilarning nafaqat bilim darajasi, balki ularning mantiqiy, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlari ham sezilarli darajada rivojlanadi. Bu esa umumiy o'rta ta'limning asosiy maqsadlaridan biri bo'lgan hayotga tayyor, mustaqil fikrlovchi shaxsni shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Prezident maktablari tajribasini umumiy o'rta ta'lim muassasalariga joriy etishda mavjud shart-sharoitlarni hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ushbu tajribalarni to'liq va mexanik tarzda ko'chirish emas, balki ularni sinf tarkibi, o'quv yuklamasi, moddiy-texnik baza va o'qituvchilarning metodik tayyorgarlik darajasiga moslashtirish samarali natijalarni ta'minlaydi. Ayniqsa, o'qituvchilarning tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik kompetensiyalarini oshirish ushbu jarayonning muhim sharti sifatida namoyon bo'ladi.

Tadqiqot natijalari asosida umumiy o'rta ta'lim muassasalari uchun quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi: dars jarayonida ochiq va muammoli savollar ulushini oshirish, loyiha va tadqiqot faoliyatini bosqichma-bosqich joriy etish, o'quvchilarning fikrlash jarayonini baholashga qaratilgan formativ baholash mexanizmlaridan foydalanish hamda refleksiya madaniyatini shakllantirish. Ushbu tavsiyalar umumiy o'rta ta'lim maktablarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Prezident maktablarida to'plangan ilg'or tajribalarni ilmiy asosda tahlil qilish va ularni umumiy o'rta ta'lim muassasalari sharoitiga moslashtirib joriy etish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Kelgusida mazkur yo'nalishda tajriba-sinov ishlari olib borish, metodik qo'llanmalar yaratish hamda o'qituvchilar uchun malaka oshirish dasturlarini ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev B. O'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik asoslari. Toshkent: Fan va ta'lim, 2018.
2. Alimov N. Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ularni umumiy ta'limda qo'llash. Toshkent: O'qituvchi, 2020.
3. Boboev S. Prezident maktablari tajribasi: ilg'or metodlar va ularni umumta'lim maktablariga joriy etish. Toshkent: Ta'lim, 2022.
4. Karimova M. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi. Toshkent: Pedagogika, 2019.
5. Nabiyev A. Kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatish. Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
6. Yo'ldoshev J. Pedagogik texnologiyalar va ta'lim jarayonida ularni samarali qo'llash. Toshkent: O'qituvchi, 2020.